



KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, 16.7.2007
KOM(2007) 420 wersja ostateczna

**KOMUNIKAT KOMISJI DO RADY,
PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU
EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO
I KOMITETU REGIONÓW**

**Roczne sprawozdanie z przebiegu trzeciego etapu
programu Tempus w 2006 r.**

**KOMUNIKAT KOMISJI DO RADY,
PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU
EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO
I KOMITETU REGIONÓW**

**Roczne sprawozdanie z przebiegu trzeciego etapu
programu Tempus w 2006 r.**

1. Wprowadzenie

Program Tempus III (2000-2006) skupia się na rozwoju i modernizacji systemów szkolnictwa wyższego w 26 krajach partnerskich Bałkanów Zachodnich, Europy Wschodniej, regionu Morza Śródziemnego i Azji Środkowej. Powszechnie uważa się, że instytucje szkolnictwa wyższego mają szczególnie istotne znaczenie w procesie transformacji społeczno-gospodarczej krajów partnerskich. Instytucje te są również źródłem wiedzy specjalistycznej i ośrodkami rozwoju zasobów ludzkich. Zapewniają szkolenie nowych pokoleń przywódców w UE i w krajach partnerskich. Ponadto kontakty międzyludzkie w ramach programu Tempus przyczyniają się do poprawy wzajemnego zrozumienia między Unią Europejską i krajami partnerskimi.

Od momentu powstania w 1990 r. program Tempus z powodzeniem promował reformę i modernizację systemów szkolnictwa wyższego w krajach partnerskich. Instytucje szkolnictwa wyższego odgrywają kluczową rolę w przechodzeniu do gospodarki i społeczeństwa opartych na wiedzy. Są one ważnymi czynnikami wzrostu gospodarczego i konkurencyjności, a ich znaczenie dla programu reform jest nie do przecenienia zarówno w państwach członkowskich UE, jak i w krajach partnerskich. Modernizację szkolnictwa wyższego uznano za jeden z podstawowych warunków powodzenia strategii lizbońskiej, którą Unia Europejska zainicjowała w marcu 2000 r., mając na celu restrukturyzację systemów gospodarczych i społecznych w UE. Jednocześnie program Tempus wspomagał reformy systemów szkolnictwa wyższego w krajach partnerskich, wdrażające zasady procesu bolońskiego, takie jak nowy system stopni naukowych, zapewnianie jakości oraz uznawanie stopni naukowych i okresów studiów. Proces boloński, aktywnie wspierany przez Komisję Europejską, jest wspólnym punktem odniesienia dla państw członkowskich UE i krajów partnerskich.

W 2006 r. Tempus finansowany był z trzech regionalnych programów współpracy zewnętrznej: CARDS (Bałkany Zachodnie), MEDA (wschodnie i południowe kraje regionu Morza Śródziemnego) i Tacis (Europa Wschodnia i Azja Środkowa). W 2006 r. budżet programu Tempus wynosił 53,45 mln EUR, które podzielono pomiędzy trzy regiony w następujący sposób: Tacis: 18,25 mln EUR, CARDS: 17,2 mln EUR, MEDA: 18 mln EUR.

Szczegółowy opis programu Tempus dostępny jest na następującej stronie internetowej:

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/tempus/index_en.html

Niniejsze sprawozdanie roczne zostało przedstawione zgodnie z art. 11 decyzji Rady ustanawiającej program Tempus (Dz.U. L 120 z dnia 8 maja 1999 r.).

2. Wdrażanie programu Tempus w 2006 r. podstawowe kierunki działań

Przy wdrażaniu programu w 2006 r. kierowano się następującymi priorytetami:

- (1) poprawa rozpowszechniania i wykorzystania wyników projektów;
- (2) zwiększenie monitoringu w terenie;
- (3) wzmocnienie roli krajowych biur Tempus;

3. Poprawa rozpowszechniania i wykorzystania wyników projektów

W 2006 r. Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury (DG EAC) powzięła szereg inicjatyw mających na celu zwiększoną promocję wizerunku programu Tempus w krajach partnerskich, począwszy od takich prostych narzędzi, jak wytyczne w zakresie promowania wizerunku, wydanie płyty DVD pokazującej „Tempus w działaniu”, opracowanie nowej broszury i nowych materiałów promocyjnych, po takie wydarzenia tematyczne, jak konferencja w Ammanie na temat współpracy uniwersytetów z przedsiębiorstwami oraz opracowana w związku z nią publikacja „Łączenie świata pracy ze światem edukacji poprzez Tempus”. Konferencja z kwietnia 2006 r., której gospodarzem było jordańskie Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego i Badań Naukowych, a także wydana w związku z nią publikacja zwiększyły w środowiskach uniwersyteckich, biznesowych i wśród urzędników zajmujących się edukacją świadomość faktu, że promocja współpracy między uniwersytetami i przedsiębiorstwami, otwierająca nowe możliwości dla obu stron, ma duże znaczenie dla wzrostu zatrudnienia absolwentów. Przykłady innowacyjnych praktyk z projektów w ramach programu Tempus zaprezentowano na konferencji, a także opisano w publikacji.

W listopadzie 2006 r. zorganizowano szkolenie dla koordynatorów krajowych biur Tempus w zakresie informowania o wynikach projektów, ich rozpowszechniania i wykorzystywania. Na corocznym posiedzeniu beneficjentów grantów, które odbyło się w styczniu 2006 r., zorganizowano sesję poświęconą promowaniu wizerunku i rozpowszechnianiu wyników projektów.

Z inicjatywy Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury wykonano szereg analiz regionalnych ilustrujących oddziaływanie programu Tempus od początku jego istnienia na systemy i instytucje szkolnictwa wyższego oraz na zaangażowane w nie osoby w krajach partnerskich. Przeprowadzono w tym celu liczne wywiady bezpośrednie i szeroko zakrojoną ankietę elektroniczną wśród kluczowych podmiotów współpracujących w ramach programu Tempus w danym kraju lub mających wiedzę w tym zakresie. Rozesłano łącznie 940 kwestionariuszy. Analizy te zostały sporządzone przez ekspertów zewnętrznych (z UE i z krajów partnerskich), którzy w okresie od maja do lipca odwiedzili wszystkie kraje partnerskie, przeprowadzając wywiady indywidualne i grupowe z członkami władz uniwersytetów i z ich pracownikami, z nauczycielami, studentami, pracodawcami, organizacjami pozarządowymi oraz z krajowymi i regionalnymi władzami właściwymi w sprawach edukacji.

Znaczna większość osób, z którymi przeprowadzono wywiady w ramach badania oddziaływania, postrzega program Tempus jako podstawowy sposób dotarcia do europejskiego świata akademickiego, który w znacznym stopniu ułatwił rozwój współpracy z europejskimi uniwersytetami. Dzięki swojemu prawdziwie europejskiemu wymiarowi program Tempus stwarza możliwość współdziałania z wieloma krajami UE oraz wzmocnienia współpracy

regionalnej. Tempus jest jedynym programem obejmującym wszystkie aspekty szkolnictwa wyższego, podczas gdy inne systemy grantów z reguły dotyczą tylko jednego z obszarów tej tematyki. Za jedną z zalet programu uważana jest jego ciągłość, dzięki której osiągnięta została „masa krytyczna”, umożliwiając wywarcie pozytywnego wpływu na podejścia i postawy. Te korzystne zmiany zostały dostrzeżone przez krajowe organy do spraw edukacji w większości krajów partnerskich. Wyniki badania oddziaływania zostaną wykorzystane w pracach nad przyszłym kształtem programu Tempus.

Krajowe punkty kontaktowe Tempus w państwach członkowskich nadal odgrywały ważną rolę we wdrażaniu programu, ułatwiając instytucjom szkolnictwa wyższego UE, poprzez działania informacyjne i pomoc w poszukiwaniu partnerów, wzięcie w nim udziału. W 2006 r. zorganizowano dni otwarte programu Tempus w większości krajów partnerskich, a także w wielu państwach członkowskich.

4. Zwiększenie monitoringu w terenie

W 2004 r. EAC przyjął ogólną politykę monitorowania programu Tempus w terenie, obejmującą dwa uzupełniające się obszary działań:

- monitoring w terenie prowadzony wspólnie przez Europejską Fundację Kształcenia (ETF) wraz z odpowiedzialnymi urzędnikami DG EAC – dotyczy około 10 % trwających projektów (30 projektów rocznie). Druga kampania odbyła się jesienią 2005 r. i wiosną 2006 r.
- monitoring w terenie prowadzony przez krajowe biura Tempus (National Tempus Offices - NTO) – obejmuje w zasadzie wszystkie projekty realizowane w danym kraju (projekty współpracy międzyuczelnianej oraz działania strukturalne i uzupełniające). Działania te wszczęto na początku 2006 r. po przeszkoleniu pracowników krajowych biur Tempus.

Podczas kampanii monitoringu przeprowadzonej w latach 2005-2006 urzędnicy DG EAC i ETF odbyli wizytacje łącznie 44 projektów z wszystkich regionów objętych programem. 80 projektów zostało objętych wizytami NTO.

Ogólne wnioski dotyczące badanych obszarów są pozytywne pomimo pewnych drobnych niedociągnięć. W większości przypadków projekty oparte są na solidnych podstawach i mają dobre wyniki. Analizy potrzeb są sporządzane z reguły poprawnie, a projekty są zwykle zgodne ze strategiami danego wydziału lub uniwersytetu opracowanymi w oparciu o priorytety krajowe. Wśród mocnych stron projektów należy wymienić także aktywny udział konsorcjów, plany mobilności, wsparcie instytucjonalne i uznanie, z jakim spotykają się ich wyniki. Wciąż występuje jednak pewna ilość mniej udanych projektów i słabszych obszarów. Jako przykłady niedociągnięć można wskazać ograniczone zaangażowanie szerokich grup odbiorców czy użytkowników końcowych, co ma negatywne konsekwencje dla oddziaływania i trwałości projektów, brak wewnętrznego monitorowania zmieniających się potrzeb i założeń, jak też niepodejmowanie działań w kierunku zwiększania potencjału pracowników. Obecnie kwestie te są traktowane z większą uwagą. Wszystkie wizytowane projekty otrzymują po wizycie monitorującej pismo z informacją zwrotną zawierające zalecenia dotyczące środków naprawczych i obszarów wymagających udoskonalenia.

Rozpoczęcie monitorowania w terenie przez krajowe biura Tempus to krok naprzód, dzięki któremu system monitoringu programu Tempus zyskał nowe możliwości. Jest to jednak również wyzwanie w kontekście harmonizacji praktyk i ogólnej koordynacji. Kluczową sprawą jest

dopilnowanie, by wyniki działalności różnych podmiotów (beneficjentów grantów, urzędników monitorujących, pracowników EAC, ETF i NTO prowadzących monitoring) w sprawny i spójny sposób integrować w jeden system. W 2006 r. stworzono taki system, obejmujący w szczególności niektóre przewodnie kryteria oceny funkcjonowania projektów, mechanizm przetwarzania ocen i wytyczne dotyczące prowadzenia przez NTO wizyt monitorujących.

W systemie wdrażania programu istotną rolę odgrywa również „monitorowanie prewencyjne”, w ramach którego w Brukseli w styczniu 2006 r. zorganizowano spotkanie beneficjentów grantów dotyczące kwestii z zakresu zarządzania projektami.

5. Wzmocnienie roli krajowych biur tempus

W 2006 r. kontynuowano działania na rzecz wzmocnienia roli krajowych biur Tempus (NTO), prowadząc wiele istotnych inicjatyw, takich jak ich czynne zaangażowanie w monitoring w terenie. Zanim wszystkie NTO podjęły działania w zakresie monitorowania projektów Tempus w swoich krajach, opracowana została strategia włączenia NTO do monitoringu w terenie, a w październiku 2005 r. ich pracownicy odbyli specjalne szkolenia. Podczas swojej pierwszej kampanii monitoringu NTO odbyły wizytacje około 80 projektów. Po wstępnym szkoleniu dokonano przeglądu praktyk NTO w dziedzinie monitorowania, a następnie w listopadzie 2006 r. przeprowadzono bardziej praktyczne szkolenie dotyczące technik sprawozdawczych.

Zwiększono rolę NTO w wyborze projektów, przyznając im formalny głos w ocenie stypendiów indywidualnych.

W maju i w listopadzie zorganizowano w Brukseli dwa spotkania z udziałem NTO z krajów partnerskich i krajowych punktów kontaktowych z UE. Omówiono takie kwestie jak komunikacja, promowanie wizerunku, wybór projektów i monitorowanie.

Kampanie informacyjne na temat programu Tempus zostały przeprowadzone wspólnie z ETF we wszystkich krajach partnerskich, w których w 2006 r. miały miejsce zaproszenia do składania wniosków.

Zawarto nowe porozumienia w sprawie grantów z Jordanią, Rosją, Kazachstanem i Kirgistanem na okres od lipca 2006 r. do czerwca 2007 r. NTO w Tadżykistanie zostało czasowo zamknięte.

6. Zarządzanie programem

W 2006 r. sfinalizowano pięć procedur wyboru, w tym tury wyboru projektów w ramach projektów współpracy międzyuczelnianej (termin do 15 grudnia 2005 r.), działań strukturalnych i uzupełniających (terminy do 15 października 2005 r. i 15 lutego 2006 r.) oraz stypendiów indywidualnych (terminy do 15 lutego i 15 października 2006 r.). Ilość wniosków składanych w każdej turze wyboru utrzymywała się na wysokim poziomie, co świadczy o tym, że program w dalszym ciągu cieszy się zainteresowaniem środowisk naukowych. W szczególności wzrasta liczba wniosków w ramach działań strukturalnych i uzupełniających, a ich zawartość w rosnącym stopniu koncentruje się na zagadnieniach horyzontalnych, które mają istotne znaczenie dla reformy i modernizacji systemów szkolnictwa wyższego w krajach partnerskich. Szczegółowe wyniki procedur wyboru sfinalizowanych w 2006 r. są dostępne na stronie internetowej programu.

- Projekty współpracy międzyuczelnianej (Joint European Project – JEP) wybrane w 2006 r.: 103 na łączną kwotę 43,1 mln EUR. JEP obejmują instytucje szkolnictwa wyższego w państwach członkowskich UE i w 26 krajach partnerskich.
- Działania strukturalne i uzupełniające (Structural and Complementary Measures – SCM) wybrane w 2006 r.: 95 na łączną kwotę 11,7 mln EUR. SCM, skupiające się na kwestiach strategicznych, przeznaczone są na potrzeby systemów szkolnictwa wyższego.
- Stypendia indywidualne (Individual Mobility Grants - IMG) wybrane w 2006 r. 156 na łączną kwotę 0,66 mln EUR. Dzięki IMG pracownicy akademicy i administracyjni instytucji szkolnictwa wyższego mają możliwość ograniczonych w czasie wyjazdów zagranicznych.

Wybrane projekty współpracy międzyuczelnianej dotyczą rozwoju programów nauczania (70 %), zarządzania uniwersytetami (15 %) i rozwoju instytucjonalnego (15 %). Projekty dotyczące rozwoju programów nauczania obejmują szeroki zakres dziedzin, takich jak nauki stosowane, technologia, zarządzanie oraz nauki społeczne. Projekty dotyczące rozwoju instytucjonalnego i zarządzania uniwersytetami wspierają reformy związane z zapewnianiem jakości, jakością nauczania lub zarządzaniem finansowym uniwersytetami w krajach partnerskich. W większości krajów wybrane działania strukturalne i uzupełniające mają wyraźny związek z kierunkami działań procesu bolońskiego. Projekty wybrane w ramach tej części programu zazwyczaj dotyczą takich kwestii, jak opracowanie systemu zapewniania jakości lub wprowadzenie systemów transferu punktów. Projekty te mają również na celu modernizację działań i usług uniwersytetów, w tym unowocześnianie i reorganizację programów szkoleń, wykorzystanie technologii teleinformatycznych oraz wzmacnianie stosunków międzynarodowych. Wybrane stypendia indywidualne obejmują przede wszystkim okresy nabywania nowych kwalifikacji zawodowych i studiów (79 %), a także działania przygotowawcze w ramach projektów współpracy międzyuczelnianej (13 %) i uczestnictwo w konkretnych konferencjach i seminariach (8 %). Ogólnie rzecz biorąc, można zaobserwować, iż przedkładane projekty w coraz większym stopniu są zgodne z krajowymi priorytetami ustalonymi przez państwa członkowskie. Prawie wszystkie wybrane projekty są zgodne z tymi priorytetami.

Na poziomie ogólnym w 2006 r. zobowiązania i płatności w ramach programu Tempus były realizowane według przyjętego planu. Niektóre porozumienia w sprawie grantu nie mogły zostać rozliczone zgodnie z przewidzianym harmonogramem ze względu na zbyt późne przyjęcie decyzji finansowych lub opóźnienia w procesie podpisywania porozumień finansowych przez kraje partnerskie.

Inne zobowiązania finansowe w 2006 r. obejmowały:

- Dotacje dla krajowych biur Tempus: 5 na łączną kwotę 0,31 mln EUR.
- Dotacje dla Departamentu ds. Programu Tempus w Europejskiej Fundacji Kształcenia, stanowiącego zaplecze techniczne DG EAC: 0,87 mln EUR.
- Konferencje i seminaria: 0,63 mln EUR.

W 2006 r. stale postępowały prace nad zakończeniem spornych spraw w ramach programu Tempus. Do tej pory z punktu widzenia EAC możliwe było zamknięcie 164 spornych spraw (co stanowi 69 % ogółu takich przypadków). Sprawy te zakończyły się w 81 przypadkach umorzeniem spornych kwot zgodnie z rozporządzeniem finansowym, w 61 przypadkach –

zwrotem wnioskowanych kwot przez beneficjenta bezpośrednio do Komisji, a w 22 przypadkach przesłano beneficjentom noty obciążeniowe. W 2006 r. odzyskano łączną kwotę 1,1 mln EUR w drodze zwrotów bezpośrednich lub poprzez potrącenie.

7. Podsumowanie

Wdrażanie programu Tempus w 2006 r. zmierzało do realizacji szeregu strategicznych celów. Wszystkie z nich zostały osiągnięte w zadowalającym stopniu. Ciągły dialog z władzami krajowymi oraz ich pełne zaangażowanie w proces określania priorytetów i selekcji projektów gwarantują zgodność projektów objętych finansowaniem z potrzebami danego kraju oraz z celami reform krajowych. Zapewnia to poczucie odpowiedzialności ze strony rządów krajowych oraz zwiększa wpływ działań prowadzonych w ramach programu. Krajowe biura Tempus w krajach partnerskich zostały wzmocnione i odgrywają ważną rolę w zapewnianiu łączności z władzami krajowymi oraz innymi zainteresowanymi podmiotami. Informacje zwrotne otrzymane od władz krajowych oraz wyniki monitoringu w terenie potwierdziły, że Tempus nadal odgrywa bardzo istotną rolę we wspieraniu państw partnerskich w ich działaniach na rzecz modernizacji i reformowania ich systemów szkolnictwa wyższego.

TEMPUS 2006 – PRZEGLĄD FINANSOWY

Tempus 2006 - Kwoty zaangażowane w podziale na regiony (w EUR)			
	CARDS	Tacis	MEDA
JEP	13.043.103	16.959.989	3.164.222
IMG	71.300	114.760	114.940
SCM	2.848.398	5.919.744	1.140.609
NTO	0	262.093	49.898
ETF	255.000	328.000	287.000
Inne	190.500	273.977	171.611
Razem	16.408.301	23.858.563	4.928.280

Tempus 2006 – Wybrane projekty w podziale na regiony/Przyznane kwoty (w EUR)		
	CARDS	Kwoty przyznane na wybrane projekty
JEP (termin: 15 grudnia 2005 r.)	32	13.043.103
SCM (termin: 15 października 2005 r.)	5	650.001
SCM (termin: 15 lutego 2006 r.)	18	2.198.397
IMG (termin: 15 lutego 2006 r.)	16	71.300
IMG (termin: 15 października 2006 r.)	22	106.320
Razem	93	16.069.121

Tempus 2006 – Wybrane projekty w podziale na regiony/Przyznane kwoty (w EUR)		
	Tacis	Kwoty przyznane na wybrane projekty
JEP (termin: 15 grudnia 2005 r.)	42	17.256.709
SCM (termin: 15 października 2005 r.)	24	3.112.606
SCM (termin: 15 lutego 2006 r.)	34	3.927.775
IMG (termin: 15 lutego 2006 r.)	35	128.250
IMG (termin: 15 października 2006 r.)	32	138.810
Razem	167	24.564.150

Tempus 2006 – Wybrane projekty w podziale na regiony/Przyznane kwoty (w EUR)		
	MEDA	Kwoty przyznane na wybrane projekty
JEP (termin: 15 grudnia 2005 r.)	29	12.831.132
SCM (termin: 15 października 2005 r.)	8	990.609
SCM (termin: 15 lutego 2006 r.)	6	829.906
IMG (termin: 15 lutego 2006 r.)	30	114.940
IMG (termin: 15 października 2006 r.)	21	99.640
Razem	94	14.866.227

- JEP: projekty współpracy międzyuczelnianej; SCM: działania strukturalne i uzupełniające; IMG: stypendia indywidualne; NTO: krajowe biura Tempus; ETF: Europejska Fundacja Kształcenia.